

Saksnummer	Utvalg	Møtedato
22/2024	Formannskapet	13.03.2024
	Kommunestyret	20.03.2024

Saksbehandler: Harald Einar Erichsen

Uttalelse fra Rødøy kommune angående søknad fra Øresvik krets om grensejustering

Saksopplysninger

Lokalforeningen i Øresvik krets har den 11. august 2023 sendt en søknad til Statsforvalteren i Nordland om grensejustering mot Lurøy kommune. Statsforvalteren har i brev datert 7. desember 2023 til Rødøy kommune, bedt om en uttalelse fra kommunen før saken oversendes til Kommunal- og distrikts departementet (KDD).

Statsforvalteren har bedt om at Rødøy kommune uttaler seg om følgende:

- innholdet i søknaden og spørsmålet vedr. grensejustering
- de økonomiske og praktisk konsekvenser av en evt. grensejustering
- annen relevant informasjon

Søknaden er i henhold til inndelingslovens §9 som gir innbyggere og grunneiere initiativrett til å få en sak om grensejustering opp til vurdering. Søknaden må inneholde begrunnelser for en evt. grensejustering og forslag til nye grenser.

I etterkant av søknaden fra Øresvik lokalforening, har det kommet innspill fra grunneiere i kretsen som ikke ønsker grensejustering, jf. brev datert 19. august og 25. september 2023. Rødøy kommune har også mottatt kopi av brev datert 23. februar 2024, sendt til KDD fra det nyvalgte styret i Øresvik lokalforening. Dette brevet gir en mer utfyllende begrunnelse for grensejustering som er ønsket.

Rødøy kommune har en grense i sør mot Lurøy kommune som medfører at steder blir delt mellom de to kommunene. Dette gjelder Nordnesøy / Sørnesøy, Storselsøy / Hestmona og Øresvik / Tonneshalvøya. Søknaden som foreligger nå, gjelder bare noen av gårdsnumrene på kommunens fastland i sør. Grensejustering mellom Rødøy og Lurøy kommune, bl.a. i Øresvik krets, har vært oppe til utredning og vurdering ved flere anledninger. Senest i 2020 da en slik grensejustering ble avslått av departementet. Da Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) av slo å gjennomføre en grensejustering i 2020, var bl.a. en begrunnelse at det ville være nødvendig å se hele regionen i sammenheng, og evt. trekke nye kommunegrenser som ville gi en helt annen inndeling. I tillegg ble det påpekt at en grensejustering ville medføre store negative konsekvenser for Rødøy kommune:

- Reduksjon i folketallet.
- Reduserte statlige overføringer i en til dels allerede anstrengt økonomi.
- Konsekvenser for det totale tjenestetilbudet som kommunen skal gi.

Rødøy kommunes uttalelse til saken

Lokalforeningen i Øresvik krets legger følgende til grunn for ønsket om grensejustering:

- Mangelfulle helse- og omsorgstjenester, særlig i tilknytning til hjemmebaserte tjenester, og generelt ønske om bedre tilgang på lovpålagte tjenester enn det man mener å få i Rødøy kommune.
- Tilknytning til Mo i Rana som service – senter (sykehus, videregående skole)
- Ønske om sterkere tilknytning sørover mot Helgeland som det Lurøy har. Rødøy kommune har valgt regiontilknytning nordover.
- Manglende tillit til styringen av Rødøy kommune fordi man mener at Øresvik krets kommer dårlig ut i forhold til andre kretser i kommunen
- Lang reisetid til kommunale kontorer og arrangementer.
- Skoleelever vil få større skolemiljøer dersom skolen flyttes fra Øresvik til en skole i Lurøy.
- Frustrasjon pga. ulik håndtering av utmarksforvaltning, beitelag og båndtvang i de to nabokommunene.
- Øresvik krets har en sammenhengende grense mot Lurøy.
- Dårlig samarbeid mellom Rødøy og Lurøy kommuner.

Kommentarer til begrunnelsen for søknaden

Omsorgstjenestene:

Rødøy kommune er en vidstrakt kommune med få innbyggere spredt over mange kretser. Avstandene er store, og det er naturlig at tjenestetilbudet vil kunne være varierende som følge av dette. Mange av kommunens innbyggere har lang reisevei for å nå de kommunale tjenestene. Dette handler ikke om grenser, men om geografien på Helgeland som består av øyer og fastland med til dels store havområder mellom. Ferje og hurtigbåt er «veien» til mange av innbyggerne i Rødøy kommune, og slik må det nødvendigvis være. Det er dessverre ikke mulig å gi et komplett tilbud i alle kretser der alle typer tjenester blir ivaretatt. Noen ganger må innbyggerne oppsøke tjenestene på andre steder enn der de bor. Det gjelder for alle kretsene i kommunen. Innenfor de økonomiske rammene som kommunen disponerer vil det likevel alltid være et mål å gi gode og forsvarlige tjenester til innbyggerne uavhengig av hvor de bor. Derfor er det igangsatt et prosjekt - *Omstilling Rødøy 2025* - for å belyse hvordan ressursene brukes innen nettopp helse- og omsorgstjenestene, og hvordan man best kan organisere tjenesten på en annen og mer hensiktsmessig måte enn det som gjøres i dag. I dette prosjektet er det også fokus på hvordan tjenestene skal organiseres i fremtiden innenfor Sone 5 som bl.a. omfatter Øresvik krets. Prosjektet vil resultere i tiltak i henhold til det som fremkommer i to rapporter:

1. Sluttrapport KS Omstilling Rødøy 2025 – behandlet i f.sak 38/2023 og k.sak 23/2023.

Formannskapet er oppnevnt som styringsgruppe for prosjektet, og på bakgrunn av dette refereres derfor vedtaket fra styringsgruppens møte 24. mai 2023. Følgende vedtak ble fattet i f.sak 38/2023:

1. Formannskapet, som styringsgruppe for «Omstilling Rødøy 2025», har i arbeidsmøte 24.05.2023 kommet fram til følgende tiltak som skal utredes:

Helse og omsorg:

- *Hvordan kan kommunen levere omsorgstjenester/hjemmetjenester på en ny måte og i større grad i tråd med Leve hele livet reformen, med målsetting om at flere kan bo lengre hjemme - og dermed kunne redusere institusjonsdriften.*

Hvordan kan kommunen organisere seg for å komme nærmere dette målet, og hva vil være utfordringene?

- *Helhetlig gjennomgang av bemanningsplaner og vurdering av ny turnusordning.*

- *Evaluere dagens drift og avtale for legetjenesten med sikte på å redusere kostnader og få ansatt leger.*

2. Formannskapet ber om å få en framdriftsplan for gjennomføring av utredningsarbeidet til møte i slutten av juni.

3. Formannskapet vil i det videre arbeidet komme med flere tiltak som ønskes utredet.

På bakgrunn av vedtaket i f.sak 38/2023 ble det bestilt en utredning fra Azets Consulting for å få en nøytral parts vurdering av omsorgstilbudet, og som svar på to første kulepunkt under pkt. 1 i vedtaket. Azets Consulting har ledet utredningsarbeidet, som også har involvert 3 ledere og 3 hovedtillitsvalgte fra helsesektoren i kommunen. I tillegg har ansatte- og pårørenderepresentanter bidratt med informasjon som grunnlag for rapporten.

Tredje kulepunkt angående legetjenesten, skal utredes av egen administrasjon, jfr. kommunestyrevedtak i sak 82/2023:

1. Kommunestyret ber administrasjonen legge fram alternative måter å organisere legetjenesten i kommunen på.

2. Det tas høyde for at denne eventuelle omorganiseringen av tjenesten kan gjøres innenfor egen ramme for området.

3. Kommunestyret ber om sak ang. omorganisering av legetjenesten til februar møtet.

Sak angående tredje kulepunkt legges fram for politisk behandling i formannskapsmøte 13. mars, og i kommunestyremøte 20. mars.

2. Sluttrapport Azets Consulting Omstilling Rødøy 2025 – behandlet i f.sak 8/2024 og k.sak 2/2024.

1. Formannskapet som styringsgruppe for omstilling Rødøy 2025 tar rapporten fra Azets consulting til orientering.

2. Rapporten legges til grunn for det videre arbeidet med organisering av omsorgstjenestene i Rødøy kommune.

3. Ber om snarlig sak angående plan for organisering av omsorgstjenesten med forslag til tiltak for Rødøy kommune til kommunestyre.

Anbefalingene i denne siste rapporten er som følger:

1. Etablere stilling for IKT – leder med tanke på bruk av velferdsteknologi.
2. Utvikling av kompetanseplan
3. Opprette saksbehandling- og forvaltningsansvar for tjenestetildeling
4. Endring i bemanning, bemanningsstruktur og ressursallokering internt på hvert av omsorgssentrene.

Hjemmesykepleien i Rødøy er organisert med baser på omsorgssentrene. Arbeidet med å iverksette tiltak i forhold til anbefalingene er i gang, og sone 5 (bl.a. Øresvik) vil sammen med andre områder, ha et spesielt fokus for å finne gode og forsvarlige løsninger (anbefaling pkt 3 og 4).

Tilknytning til helseforetak:

Når det gjelder tilknytning til helseforetak er hele Rødøy kommune allerede i dag tilknyttet Helgelandssykehuset som akuttsykehus. I andre sammenhenger er det fritt sykehusvalg. En

grensejustering vil ikke endre dette. Pr. i dag er det ikke aktuelt å endre denne tilhørigheten. Samarbeidet mot Helsefelleskap Helgeland er i stadig utvikling. Kommunalsjef for helse og omsorg er fullverdig deltaker i dette nettverkssamarbeidet mellom kommuner på Helgeland, og her jobbes det for et best mulig tilbud til alle innbyggere i regionen.

Fastlege:

Innbyggerinitiativet viser til at flere av innbyggerne i kretsen allerede har fastlege i Lurøy kommune. Det er fritt valg av fastlege i Norge, og kommunegrensene har således ingen betydning for dette. Samtidig har man som innbygger i Rødøy tilgang på legetjenesten i kommunen når det oppstår akutte situasjoner med behov for legehjelp uavhengig av hvor man har fastlege. Heller ikke her vil en grensejustering endre noe.

Videregående skole:

Elevene fra Rødøy kommune har fritt skolevalg til videregående skole, og kan i utgangspunktet søke seg dit de ønsker i Nordland fylke. Vi har de siste årene sett at flesteparten av elevene fra Øresvik krets, i likhet med mange elever fra andre kretser søker seg til de videregående skolene på Helgeland. Heller ikke i forhold til dette vil en grensejustering medføre en endring.

Samarbeidet mellom Rødøy og Lurøy kommuner:

Rødøy og Lurøy kommuner har i mange år samarbeidet godt om flere kommunale tjenester i grenseområdene der det har vært hensiktsmessig og til dels ønsket av innbyggerne:

- Barnehage tilbud
- Skoletilbud
- Brannberedskap
- helsestasjon for barn

I tillegg samarbeides det sporadisk om legevakt dersom det oppstår situasjoner der vakthavende lege faller fra. Samarbeidet er regulert av gjensidige avtaler, og det har fungert godt i flere år. Det er fram til nå ikke framkommet noe ønske fra innbyggerne i Øresvik krets om at grunnskoleelevene skal få sitt skoletilbud ved en skole i Lurøy kommune.

Det har vært og er en pågående dialog mellom Rødøy og Lurøy kommuner med formål å få på plass tilsvarende avtaler om helse- og omsorgstjenester. Så langt har ikke dette vært mulig å få til. Dette kan ikke ensidig tilskrives Rødøy kommunes «holdninger og prioriteringer». Et samarbeid består av to eller flere parter, og det krever som kjent at det er vilje til å samarbeide.

Flere av de effektene som ifølge innbyggerinitiativet en grensejustering vil medføre, er allerede oppfylt. Omsorgstjenestene i Rødøy kommune er under omorganisering, og vil kunne møte behovet i Øresvik krets på en mer tilpasset måte i fremtiden.

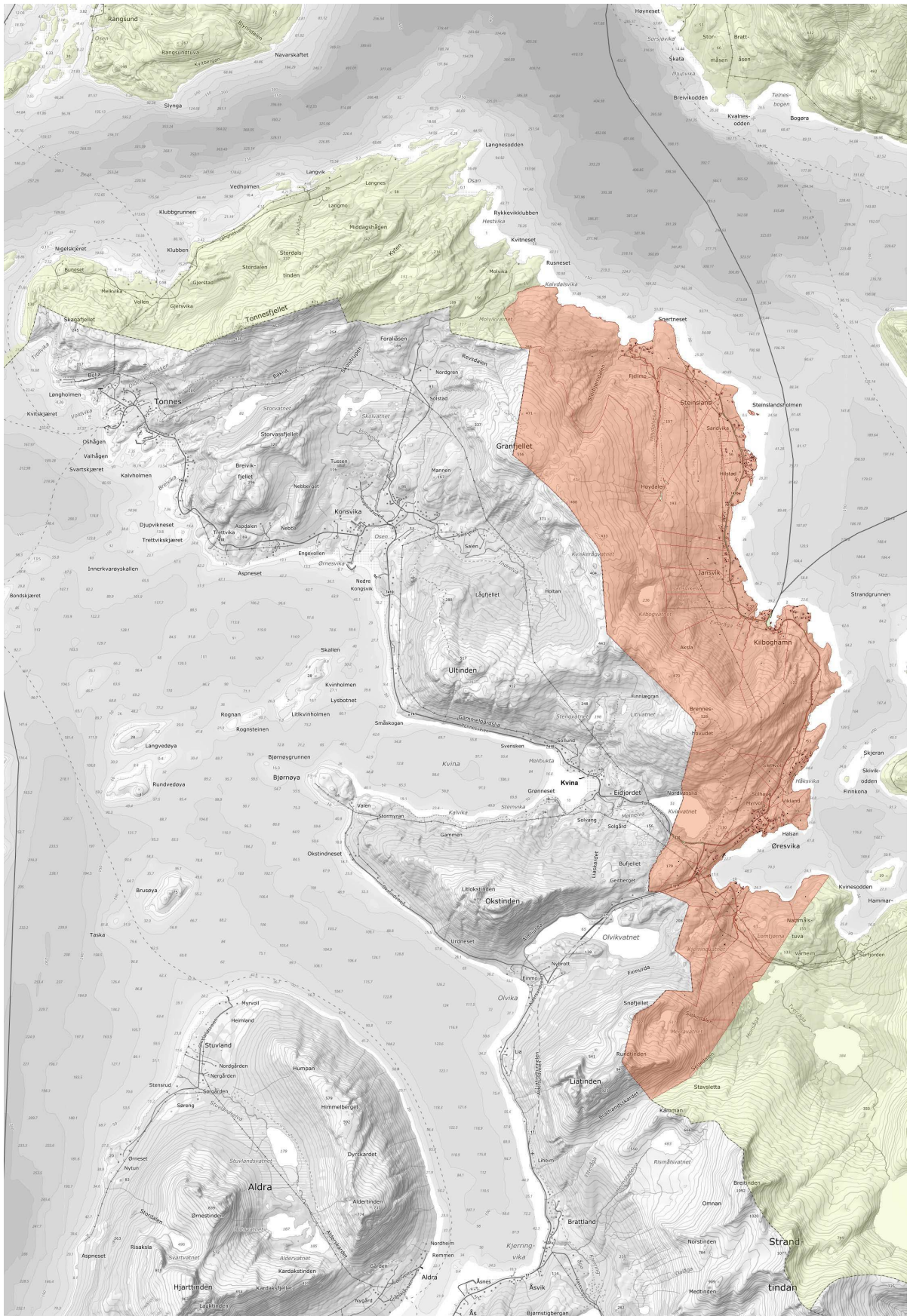
Grensekart

Det foreligger ikke i saken gode kart som viser endringene som vil framkomme ved en eventuell justering av kommunegrensa. Teknisk etat i Rødøy har derfor på oppdrag fra kommunedirektøren utarbeidet tre kartbidrag til saken.

Området som er ønsket overført fra Rødøy til Lurøy kommune, ligger helt sør i Rødøy. I kart 1 er gårdsnummer 9, 10, 11 og 12 som er omfattet av søknaden om grensejustering, markert med brun farge. Området helt nord på Tonneshalvøya, gnr. 7 og 8, vil fortsatt tilhøre Rødøy kommune. Det samme gjelder området som ligger øst for Øresvik, og som i dag grenser til Øresvik.

Kart 1: Rødøy kommune (grønn og brun farge) hvor gnr. 9, 10, 11 og 12 er markert med brun farge.

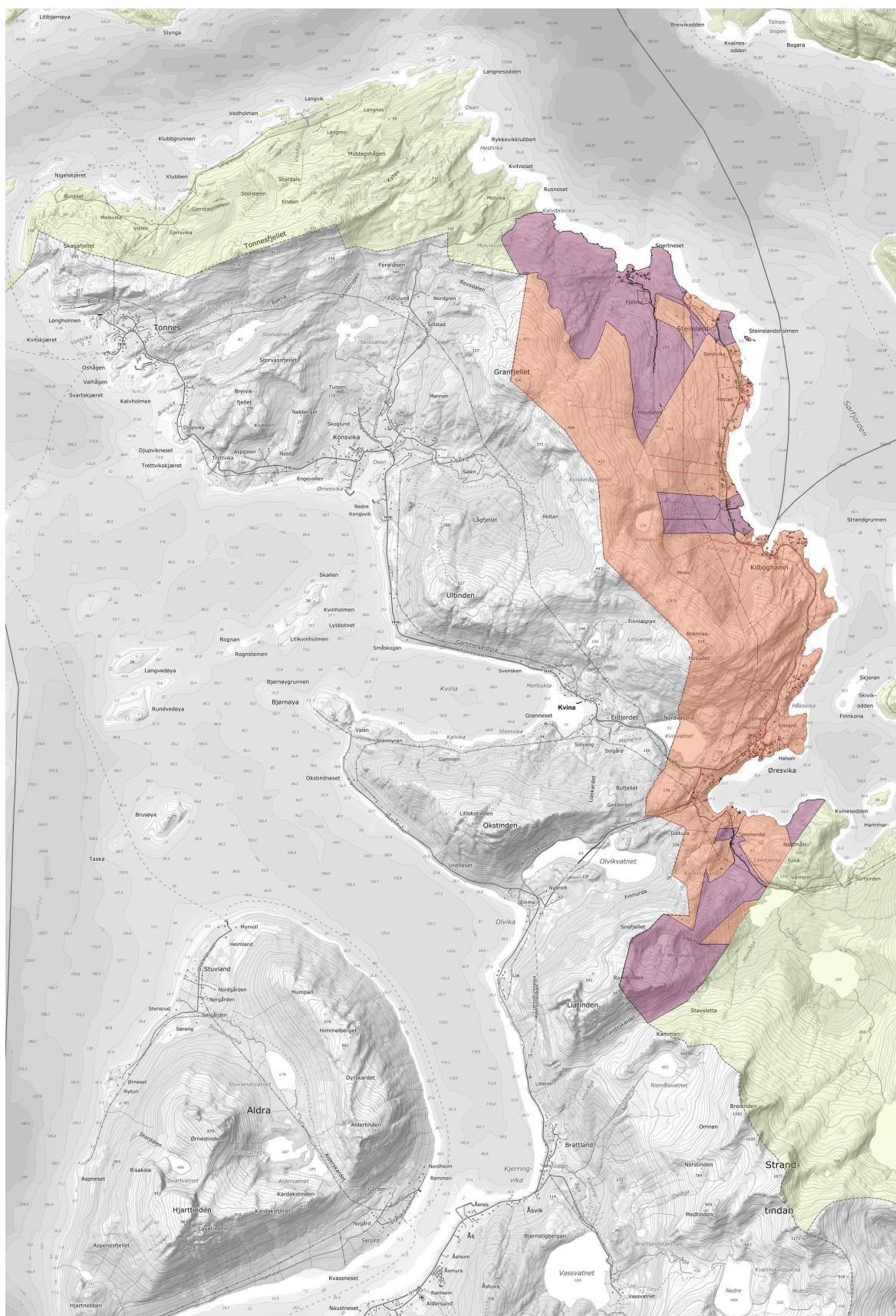

Kart 2: Omsøkt område i Øresvik krets markert med brun farge.

Om forslaget fra Øresvik krets om løsrivelse fra Rødøy kommune skulle bli tatt til følge, ville det bidra til en mer oppdelt halvøy enn det er i dag. Langnes og Gjersvik helt nord på halvøya blir splittet fra søndre del av kommunen, og det samme vil skje for Østre Sørfjord.

Flere større grunneiere i kretsen ønsker ikke en grensejustering der de blir en del av Lurøy kommune. Vi viser her til brev fra grunneiere datert 19.08.23 og 25.09.23. Dersom dette skulle bli tatt hensyn til, Uttalelse fra Rødøy kommune angående søknad fra Øresvik krets om grensejustering Side 6 av 12

ville grensene som fremkommer bli enda mer uhensiktsmessig enn dagens kommunegrenser. Grunnkretsen Vestre Sørfjord som inkluderer Øresvik, vil bli mer oppsplittet. Dette er illustrert i skissen under der gnr. 9, bnr. 2, 3, 6, 8 og 9, samt gnr. 12, bnr. 1, er gitt lilla farge. Det er med andre ord ikke en samlet krets som støtter søknaden om grensejustering.

Kart 3: Omsøkt område i Øresvik krets som er ønsket overført til Lurøy kommune markert med brun farge, hvor gårdsnummer som ikke ønsker overføring til Lurøy kommune er markert med lilla farge.

Konsekvenser for Rødøy kommune:

Økonomi

Det er flere sider ved Rødøy kommunes økonomi som vil bli berørt ved en eventuell grensejustering mot Lurøy kommune. Noen av disse forholdene lar seg beregne nokså nøyaktig, mens andre er mer sammensatte og bare antydningssvis kan kalkuleres.

Redusert innbyggertilskudd og skatteinngang

På inntektssiden vil redusert skatteinngang og redusert innbyggertilskudd være betydelige. Vedlegget *simulering av redusert folketall i Rødøy*, viser beregnet statlige overføringer dersom Øresvik krets ikke lenger skal være en del av Rødøy kommune. Tallgrunnlaget er utarbeidet av fungerende økonomisjef Geir Arne Solbakk. Det har ikke vært mulig å få helt riktig statistikkgrunnlag, da SSB ikke leverer ut data om hvert enkelt gårdsnummer. Imidlertid er befolkningsgrunnlaget for grunnkretsen Vestre Sørfjord tilnærmet likt befolkningsgrunnlaget for omsøkte gårdsnummer, og dette er derfor lagt til grunn for økonomiberegningene.

Beregningene viser samlet reduksjon i kommunens frie inntekter med 5,262 MNOK i 2024, økende til 5,507 MNOK for de tre påfølgende år (økonomiplanperioden).

Oppvekst

I og med at Øresvik skole ligger i Øresvik krets, vil det også forsvinne et tilskudd på kr. 541 000 for denne. Det er budsjettet med 4,096 MNOK årlig i økonomiplanperioden til drift av skolen. Imidlertid vil mange av kostnadene ved skolen opphøre, om en legger til grunn at skolen blir nedlagt. Videre kostnader med skolebygningen vil henge sammen med en eventuell gjenbruk/utgifter, og lar seg vanskelig beregne. Totalt sett antydes et forsiktig anslag til 3 MNOK besparelse ved nedleggelse av Øresvik skole.

Rødøy kommune har i dag ikke egen barnehage i Øresvik krets, men vi kjøper plasser ved barnehage i Lurøy. Kostnadene med dette varierer med antall brukere, men vil anslagsvis kunne koste kommunen kr. 300 000 pr. år.

Redusert folketall vil kunne føre til redusert bruk av f.eks. kulturskolens tjenester, og et inntektsstap som følge av dette. Det er vanskelig å anslå omfanget av dette.

For oppvekstsektoren anslås en samlet innsparingsmulighet med 3,3 MNOK årlig. Det hefter usikkerhet til tallet.

Helse og omsorg

Ifølge kommunalsjef helse og omsorgs egne beregninger, ytes det pr. d.d. tjenester fra hjemmebasert omsorg tilsvarende 0,24 årsverk stilling i Øresvik krets. Ved å legge til grunn lønnsvilkår for sykepleier, utgjør dette en brutto kostnad på ca. 150-200 000 NOK. Denne kostnaden vil opphøre ved en eventuell overføring til Lurøy kommune.

I tillegg til dette har kommunen utgifter knyttet til institusjonsplasser for noen få av kretsens eldste beboere. All den tid kommunen opprettholder drift av to omsorgssentre, vil det være ledig kapasitet ved omsorgssentrene innenfor gjeldende turnus ved disse, og det lar seg vanskelig gjøre å redusere driften ved disse vesentlig for eventuelt å ta ut en innsparingseffekt som følge av færre beboere i kommunen. På sikt vil det imidlertid kunne få følger for opprettholdelse av to omsorgssentre, om folketallet skulle falle ytterligere. Imidlertid gjør kommunens geografi og reisemuligheter innad i kommunen det vanskelig å nå ut med hjemmebaserte tjenester til brukere om et av omsorgssentrene legges ned. En eventuell grensejustering i sørdelen av kommunen vil ikke endre på dette forholdet.

Det legges til grunn en samlet innsparingsmulighet på kr. 200 000 årlig i økonomiplanperioden. Det hersker stor usikkerhet til anslaget.

Teknisk sektor

Kostnadene innenfor teknisk sektor vil i hovedsak være et nulloppgjør. Kommunen eier en del bygninger i kretsen, og disse må vedlikeholdes. Samtidig ligger det et potensiale i fortsatt

leieinntekter fra boligene. Noe reduksjon i kostnader vil komme som en følge av mindre veivedlikehold. Det er vanskelig å beregne eksakte økonomiske effekter av en grensejustering for teknisk sektor og å forutse hva disse vil bli.

Andre forhold angående økonomi

Det er forsøkt å anslå økonomiske konsekvenser ved en eventuell grensejustering for de omsøkte gårdsnumrene 9, 10, 11 og 12. Et meget grovt anslag viser en mulig negativ, årlig effekt tilsvarende ca. 2 MNOK. Det hersker stor usikkerhet rundt tallet.

Skulle grensejusteringen komme til å omfatte større områder i sørdelen av kommunen, f.eks. ved at også områder i grunnkretsen Østre Sørfjord skulle bli omfattet av grensejusteringen, vil de økonomiske tapene for kommunen bli betydelige. I dette området ligger to større kraftverk, Smibelg og Storåvann kraftstasjoner, som årlig gir kommunen inntekter fra utskrevet eiendomsskatt i størrelsesorden 8,4 MNOK. I tillegg til dette kommer årlige inntekter fra salg av konsesjonskraft, naturressursskatt samt konsesjonsavgift. Det vil være katastrofalt for kommunen å miste disse inntektene. Kommunen har vært forsiktig med å investere i bygg og anlegg. Dette har medført at vi i dag sitter med 5 skolebygg som alle er mellom 50 og 70 år, to omsorgssentre som også er av gammel årgang, gamle lege- og tannhelsekontor hvor det er gitt pålegg om store utbedringer, og et kommunehus som også er over 40 år. Investeringsbehovet i årene framover er derfor meget stort.

Konklusjon og anbefaling

Oppsummering

Rødøy kommune er av den oppfatning at det ikke er større forhold som er endret siden det ble tatt en beslutning av KMD i 2020 om å ikke iverksette grensejustering. Derfor er det heller ikke grunnlag for å igangsette en ny utredning vedr. en grensejustering som berører en enda mindre del av Rødøy kommune enn det som var aktuelt i 2020.

Rødøy kommune er også av den oppfatning at en grensejustering ikke vil medføre vesentlige endringer for innbyggerne i Øresvik krets, og det vil være en uheldig løsning for Rødøy kommune som helhet om grensene nå blir endret. Kommunedirektøren registrerer misnøyen med lege- og omsorgstilbudet i Øresvik krets. Imidlertid jobbes det godt med å forbedre dette, jf. det saksframstillingen foran viser.

Endringer av kommunegrenser er en større sak som berører flere enn de som er tilhørende gårdsnumrene som eventuelt flyttes, og endring av kommunegrense bør ikke medføre at en kommune får redusert folketall og økonomi. Dersom dette er effekten av grensejusteringen, vil endringen være lite formålstjenlig, og de vil svekke det videre eksistensgrunnlaget for Rødøy kommune. Det foreliggende forslaget splitter opp Rødøy kommune på en uheldig måte, da grender som Gjersvik, Langnes, Oldervik og Østre Sørfjord mister sitt sentrum – Øresvik – til annen kommune. Det gir ingen helhetlig og god løsning for innbyggere i Rødøy – og for regionen for øvrig – totalt sett.

Rødøy kommunes vurdering og anbefaling til Statsforvalteren er med bakgrunn i dette at det ikke bør settes i gang en utredning og en vurdering av justering av kommunegrensen mellom Rødøy og Lurøy kommuner.

Kommunedirektørens innstilling

1. Kommunestyret i Rødøy ønsker at kommunen skal bestå med de grensene som er i dag.
2. Saken med utredning og oppsummering oversendes Statsforvalteren som kommunens uttalelse vedrørende søknaden fra Øresvik lokalforening om grensejustering mellom Rødøy og Lurøy kommuner.

Rødøy kommune, 01.03.2024

Harald Einar Erichsen
Kommunedirektør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.

Vedlegg:

- 1 Vedrørende søknad om grensejustering - Overføring av deler av Øresvik krets fra Rødøy til Lurøy
- 2 Vedlegg til oversendelse fra Statsforvalteren:
Søknad - grensejustering for Øresvik krets – Rødøy
- 3 Innspill til grensejustering Rødøy
- 4 Innspill til grensejustering Øresvik krets i Rødøy kommune
- 5 Oversendelse av nytt innspill fra Øresvik krets
- 6 Vedlegg til oversendelse fra Statsforvalteren:
Nytt innspill fra Øresvik krets
- 7 Avslag KMD 2020
- 8 K.sak 2023_023 Fullstendig rapport - Omstilling Rødøy 2025
- 9 F.sak 2024_008 Omstilling Rødøy 2025 - Sluttrapport Azets consulting
- 10 Simulering av redusert folketall Rødøy

Bærekraftsmål

<Den veiledende teksten om hvert mål fjernes til fordel for hvordan ditt prosjekt svarer ut minimum ett av bærekraftsmålene. Skriv inn hvordan mål i folkehelseplanen og klima- og energiplanen realiseres i samsvar med bærekraftsmålene. Slett radene som ikke brukes slik at du kun står igjen med bærekraftsmål(ene) som du har svart ut. For mer informasjon: <https://www.fn.no/Om-FN/FNs-baerekraftsmaal> >

 <p>1 UTRYDDE FATTIGDOM</p>	<p><i>Fattigdom handler om mangel på trygghet, forutsigbarhet, valgmuligheter og innflytelse. For å bekjempe fattigdom må den økonomiske veksten være inkluderende og fordeles jevnere blant land og befolkning. Den må skape bærekraftige jobber, og gi like muligheter til alle.</i></p>
 <p>2 UTRYDDE SULT</p>	<p><i>Sult og feilernærning er den største helsetrusselen på verdensbasis. Matsikkerhet er å ha tilgang til nok mat, trygg mat og næringsrik mat, for å kunne leve et aktivt og sunt liv. Matsikkerhet handler både om hvor mye mat som er tilgjengelig i et samfunn og i hvilken grad mennesker har tilgang til den.</i></p>
 <p>3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET</p>	<p><i>Gjennom forebygging, behandling og å fremme mental helse og livskvalitet, skal arbeides med å redusere antall mennesker som dør for tidlig med en tredjedel innen 2030 (ikke smittsomme sykdommer og trafikkuhell), samt forebygge psykiske lidelser som angst, depresjon og selvmord.</i></p>

<p>4 GOD UTDANNING</p> 	<p>En god utdanning er grunnlaget for å forbedre menneskers liv. For å nå bærekraftsmålene trenger vi en skole som viser hvordan verdens utfordringer henger sammen. Bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema skal legge til rette for å forstå grunnleggende dilemmaer og utviklingstrekk i samfunnet, samt hvordan de kan håndteres.</p>
<p>5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE</p> 	<p>Ulikhet mellom menn og kvinner er spesielt synlig i fremtredende posisjoner. 1 av 3 kvinner rammes av fysisk eller seksuell vold. Seksuell og reproduktiv helse vektlegger muligheten til å leve ut sin seksualitet uten tvang eller diskriminering, samt muligheten for selvbestemmelse innen reproduktivitet.</p>
<p>6 RENT VANN OG GODE SANITÆRFORHOLD</p> 	<p>Fokus på bedre forvaltning av vannressurser lokalt, nasjonalt, regionalt og globalt, ved å måle graden av tilgang til rent vann og gode sanitærforhold. Dette innebærer målingen av hvor mye vann som blir brukt, hvor mye som er vernet og renses og gjenvunnet.</p>
<p>7 REN ENERGI TIL ALLE</p> 	<p>Energi er den største bidragsyteren til klimaendringer, gjennom utslipp av CO2 og andre klimagasser. Tilgang til energi står i sentrum av så nær som alle utfordringer og muligheter vi møter i dag. Det kan dreie seg om jobber, sikkerhet, klimaendringer, matproduksjon eller muligheter for økt inntekt.</p>
<p>8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST</p> 	<p>Å skape økonomisk vekst og nye arbeidsplasser gjennom anstendig arbeid er en forutsetning for bærekraftig utvikling. Anstendig arbeid er i FNs bærekraftsmål beskrevet som: arbeid som er produktivt, arbeid som gir en rettferdig inntekt, sikkerhet på arbeidsplassen og sosial beskyttelse til familier.</p>
<p>9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR</p> 	<p>Infrastruktur er den underliggende strukturen som må være på plass for at et samfunn skal fungere. Infrastruktur er en forutsetning for økning i vekst og produktivitet, og for forbedringer i utdannings- og helsetilbud. Teknologi og innovasjon anses som drivere til å løse miljømessige utfordringer.</p>
<p>10 MINDRE ULIKHET</p> 	<p>For å kunne skape en bærekraftig utvikling må vi redusere ulikheter mellom land, og innad i land. En rettferdig fordeling av et lands ressurser er nødvendig for å redusere fattigdom og skape stabile samfunn. Samtidig øker forskjellene mellom dagens befolkning både gjennom ulikhet i inntekt og formue, og i tilgang til skole, helsehjelp og muligheter.</p>
<p>11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN</p> 	<p>Urbanisering kan bringe med seg innovasjon og større effektivitet som igjen skaper økonomisk vekst i et land. Samtidig fører den raske urbaniseringen til at mange kjemper om de samme ressursene. Vanlige utfordringer i byer: for mye trafikk og luftforurensning, for lite penger til offentlige tjenester og mangel på gode boliger.</p>
<p>12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON</p> 	<p>Bærekraftig produksjon innebærer å minske ressursbruk, miljødeleggelse og klimagassutslipp når en lager en vare. I dag forbraker vi mer enn hva som er miljømessig bærekraftig. For å sikre gode levekår for nåværende og fremtidige generasjoner må også hver enkelt forbruke andre livsstil.</p>
<p>13 STOPPE KLIMAENDRINGENE</p> 	<p>Klimaendringer er et globalt spørsmål og kjenner ingen landegrenser. Derfor må vi også finne globale løsninger. I tillegg til å kutte i utslipp og fange og lagre CO2, må det satses langt mer på annen ren energi. 2 graders temperaturøkning er grensen for hva naturen kan tåle. Stiger temperaturen mer enn det vil klimaendringene bli ukontrollerbare.</p>

<p>14 LIVET I HAVET</p> 	<p>Marine næringer er viktige for å dekke økende etterspørsel etter mat, energi og medisin i framtiden. Slik byr havet også på muligheter for nye arbeidsplasser og økonomisk vekst. Regn, drikkevann, været, klimaet, mye av maten vår og til og med lufta vi puster inn er til syvende og sist regulert av havet.</p>
<p>15 LIVET PÅ LAND</p> 	<p>Over 80 prosent av alle dyr, planter og insekter som lever på land, bor i skogen. Målets hovedfokus er å bevare klodens biologiske mangfold, fremme bærekraftig bruk av ressursene og dele godene av genetiske ressurser rettferdig.</p>
<p>16 FRED, RETTFERDIGHET OG VELFUNGERENDE INSTITUSJONER</p> 	<p>Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for vold, stanse overgrep og utnyttning, samt fremme rettsstaten. Utvikle velfungerende, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivåer som gir lydhøre, inkluderende, med-bestemmende og representative beslutningsprosesser. Målet skal også fremme og håndheve ikke-diskriminerende lover og politikk for bærekraftig utvikling.</p>
<p>17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p> 	<p>For å lykkes med bærekraftsmålene trengs det nye og sterke partnerskap. Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling. Å gjøre tilgjengelig informasjon og kommunikasjon til innbyggerne i et land er også et viktig punkt på dette målet.</p>

<Vennligst ikke slett noe etter denne linjen>